

CESTA OD DODATKOVÝCH ÚMLUV K BEZESMLUVNÍMU STAVU A ODVRÁCENÍ CELNÍ VÁLKY

ESKALACE A NORMALIZACE OBCHODNĚ- POLITICKÝCH VZTAHŮ ČESKOSLOVENSKA A RAKOUSKA (1926–1929)

TOMÁŠ MORIC

Jednou z mála oblastí, které byly permanentně poznamenávány krizovými jevy prakticky již od samého počátku existence první Československé republiky, byly bilaterální obchodně-politické vztahy, jež byly logicky nejvýrazněji zatíženy důsledky geopolitických změn ve střední Evropě po první světové válce. Modulace obchodně-politických vztahů Československa, zejména vůči poraženým státům, byla v první polovině dvacátých let postavena na jeho zahraničněpolitické dominanci, vyplývající z jeho statusu vítězného státu ve Velké válce. Nicméně po hospodářské stabilizaci poražených států a jejich zahraničněpolitickém etablování se ve versailleském systému se pozice Československa vůči těmto státům v obchodně-politické relaci významně zhoršila. Cílem studie je na základě archivního výzkumu podrobně osvětlit vývoj obchodně-politických vztahů mezi Československou a Rakouskou republikou v období po stabilizaci rakouského hospodářství ve druhé polovině dvacátých let, jak lze pozorovat na tabulce č. 1, a to zejména zdali roli primární determinanty představovala obchodní hlediska, či si naopak primát podržela politická východiska. Příspěvek dále zodpoví otázku, zda Rakousko dosáhlo svých požadavků formou dialogu nebo naopak celní válkou, k níž cestu otvíralo přijetí vyšších autonomních celních sazeb, resp. uvržení československé strany do časového presu pod hrozbou plošného dramatického zvýšení celních sazeb.

Doprovodným efektem rakouské snahy získat zpět pozice, jež Československu vyklidilo v první polovině dvacátých let,¹ byla skutečnost, že od února 1926 při-

1 Souhrnně k problematice československo-rakouských obchodně-politických vztahů ve dvacátých letech srovnej např. studie Zdeňka Sládka a Jindřicha Dejmka, Sládek, Zdeněk: Československo-rakouské obchodní vztahy mezi válkami. In: Československo a střední Evropa v meziválečném

cházeły na ministerstvo zahraničních věcí od československých odvětví informace o tlaku rakouského průmyslu na vládu za účelem zvýšení sazeb, navzdory ratifikaci druhé dodatkové úmluvy ve stejnou dobu Národním shromážděním.²

Tabulka 1: Vývoj bazického indexu HDP Československa a Rakouska ve dvacátých letech 20. století oproti roku 1913

Rok	Československo	Rakousko
1913	100	100
1920	90,4	66,4
1924	113,7	88,5
1929	152,2	105,1

období = Die Tschechoslowakei und Mitteleuropa in der Zwischenkriegszeit. Praha 1996, s. 153–168. Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica 3, 1994. Studia Historica XL.; Sládek, Zdeněk: Hospodářské vztahy Malé dohody s Rakouskem v meziválečném období. In: Kolize, Řevnivost a Pragmatismus. Praha 1999, s. 111–166. Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica 1, 1997. Studia Historica XLV., Sládek, Zdeněk: Od pout mírové smlouvy k poutům protekcionismu: Hospodářské vztahy mezi Rakouskem a Malou dohodou ve 20. letech 20. století. In: Slovanské historické studie. Praha 1999, sv. 25, s. 125–150; Dejmek, Jindřich: Politické vztahy mezi Československem a Rakouskem po smlouvě lánské (1922–1925). Moderní dějiny 1, 1993, s. 121–166; Dejmek, Jindřich: Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918–1992). Vybrané kapitoly z dějin československé zahraniční politiky. Praha 2002; dále studie Haas, Hans: Konflikt při uplatňování nároků na právo sebeurčení: od habsburského státu k Československu – Němci v českých zemích v letech 1918 až 1919. In: První světová válka a vztahy mezi Čechy, Slováky a Němci. Brno 2000, s. 113–178; Kubů, Eduard: Zpolitizovaný export. In: Československo a střední Evropa v meziválečném období = Die Tschechoslowakei und Mitteleuropa in der Zwischenkriegszeit. Praha 1996, s. 169–192. Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica 3, 1994. Studia Historica XL.; Moric, Tomáš: Obchodně-politické vztahy Rakouska a Československa bezprostředně po válce (1918–1920). Paginae historiae 30/1, 2022, s. 434–453. monografie Konrád, Ota: Nevyvážené vztahy: Československo a Rakousko 1918–1933. Praha 2012; Houska, Ondřej: Praha proti Římu: československo-italské vztahy v letech 1922–1929. Praha 2011. Z německojazyčné literatury srovn. Suppan, Arnold: Die Außenpolitik der ersten Tschechoslowakischen Republik aus Wiener Sicht, in: Edvard Beneš und die tschechoslowakische Außenpolitik 1918–1948. Frankfurt am Main, s. 15–82. Wiener Osteuropa Studien, Bd. 12; Lill, Matthias F.: Die Tschechoslowakei in der österreichischen Außenpolitik der Zwischenkriegszeit (1918–1938): politische und wirtschaftliche Beziehungen. München 2006. Quellen und Studien zur Geschichte und Kultur der Sudetendeutschen; Bd. 2. K problematice hospodářských vztahů viz Österreich und die Tschechoslowakei 1918–1938: die wirtschaftliche Neuordnung in Zentraleuropa in der Zwischenkriegszeit. Hrsg. Alice Teichova – Herbert Matis., Wien 1996. Studien zur Wirtschaftsgeschichte und zur Wirtschaftspolitik.

- 2 Viz např. Archiv ministerstva zahraničních věcí (AMZV), IV. sekce, kart. 1010, č. 27279. Revise československo-rakouské obchodní smlouvy; Sbíрка zákonů a nařízení státu československého (dále Sb. z. a n.), Dodatková úmluva druhá k obchodní dohodě mezi Československou republikou a republikou Rakouskou uzavřená v Praze dne 4. května 1921 č. 21/1926 Sb.

Zdroj: Österreich und die Tschechoslowakei 1918–1938: die wirtschaftliche Neuordnung in Zentraleuropa in der Zwischenkriegszeit. Hrsg. von Alice Teichova u. Herbert Matis. Wien 1996, s. 85. Studien zur Wirtschaftsgeschichte und zur Wirtschaftspolitik.

Oficiálně ministerstvo zahraniční obdrželo předběžné požadavky z rakouské strany na revizi stávající smlouvy verbální nótou ze začátku března 1926. První předběžná jednání ohledně revize smlouvy proběhla mezi ministerským radou Juliem Friedmanem a rakouským sekčním šéfem Richardem Schüllerem u příležitosti jeho návštěvy Prahy koncem března. Na těchto jednáních sekční šéf požádal československou stranu o představení jejích požadavků nejlépe do konce dubna 1926, na což ministerský rada odpověděl, že k menší revizi smlouvy je Československo samozřejmě kdykoliv ochotno, ale současně upozornil, rakouské požadavky nesou spíše znaky zcela nové celně-tarifní dohody, k níž by československá strana potřebovala znát podobu novely rakouského celního sazebníku a samozřejmě rovněž čas na přípravu. Schüller vyjádřil pochopení pro československou pozici a zavázal se zaslat osnovu tarifu v půlce dubna 1926. Zároveň však zdůraznil, že prioritou rakouské strany je zprostit se vázání u cukru, jelikož autonomní cla na cukr musí být uvedena v platnosti nejpozději od září 1926.³ Situaci s clem u cukru z československého pohledu poté objasnil Friedmanovi dopisem ze začátku května Dr. Felix Redlich, v němž uvedl, že pokud se současný interval 4,5 zlaté koruny mezi clem na rafinátu a surový cukr zvětší na 6 zlatých korun, jak proponují Rakušané, bude Rakousko importovat pouze surovinu, a především moravské rafinérie ztratí jedno ze svých největších odbytišť. Proto navrhl poměr 100:88 u cla mezi „bílým zbožím“ a surovinou jako jediný správný.⁴

K dalšímu upřesnění rakouské pozice došlo při telefonátu dlouholetého vyslance Rakouska v Praze Dr. Ferdinanda Marka na ministerstvo zahraničních věcí 7. května. Rakouský vyslanec v něm reprodukoval Schüllerovo stanovisko, získané na osobním setkání při jeho návštěvě Vídně, že sekční šéf souhlasí s jednáním o revizi smlouvy až po předložení celní novely, k čemuž by mělo podle něj dojít někdy v létě roku 1926. Nicméně opět zdůraznil, že je nutno vyřešit otázku cukerního cla, jelikož nové již přijaté autonomní clo musí vejít v platnost nejpozději 1. září 1926. Schüller tedy navrhoval, aby se na jednáních v druhé polovině května vyřešila pouze otázka cukerní a další požadavky se odložily na pozdější dobu.⁵ Místo závazného jednání proběhla ve druhé polovině května pouze bilaterální porada v Praze. Na jejím začátku Schüller uznal formální správnost československé pozice, nicméně prohlásil, že brzké zahájení jednání je i v zájmu Československa. Upozornil totiž československé delegáty na fakt, že navzdory tomu, že sám je příznivcem

3 AMZV, IV. sekce, kart. 1010, č. 51521. Revise tarifních ujednání československo-rakouských.

4 Tamtéž, č. 76521. Revise obchodní smlouvy s Rakouskem; clo na cukr v Rakousku.

5 Tamtéž. Telefonogram z 7. května 1926.

svobodného trhu, sílí v Rakousku protekcionistické tendence směřující k tomu, aby zvýšení cel neskončilo u první a druhé celní novely. Upozornil proto, že pokud se bude Československo snažit obchodní jednání odložit, bude to pro protekcionistické kruhy neklamný důkaz toho, že cla jsou příliš nízká. Proto Schüller doporučoval co nejrychlejší začátek jednání, aby bylo možné těmto proudům co nejlépe čelit. Rovněž delegátům připomněl, že zejména první dodatková smlouva byla pro Československo obzvláště výhodná a je tedy přirozené, že je ji nutné revidovat. Tento predikát označil Friedman za nepravdivý a kontroval svými kalkulacemi, jejichž výsledkem bylo poměrně kuriózní zjištění, že celní zatížení v Rakousku je téměř 10%, zatímco v Československu pouze asi 5%. Realita byla nicméně diametrálně odlišná, jak dokládá tabulka č. 2.

Tabulka 2: Celní sazby Československa a Rakouska 1925 a 1927 (v %)

Země	1925	1927
Československo	21,5–30,7	35,8
Rakousko	16–21	18,6

Zdroj: Sládek, Zdeněk: Československo-rakouské obchodní vztahy mezi válkami. In: Československo a střední Evropa v meziválečném období = Die Tschechoslowakei und Mitteleuropa in der Zwischenkriegszeit. Praha 1996, s. 157. Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica 3, 1994. Studia Historica XL.

Delegace se dále dohodly na 7. červnu jako termínu pro jednání o clech u cukru a dalších požadavcích. Friedman popsal svoji představu jednání tak, že mírné zvýšení cel by Rakousko koncedovalo snížením intervalu mezi bílým zbožím a surovinou a samozřejmě ještě vyhověním akutním československým protipožadavkům. Československo tedy mělo *de facto* hlavně zájem na zvýšení cel pro surový cukr pro své domácí producenty. Schüller nicméně odvětil, že o otázce cukerních celních sazeb nelze vést žádné diskuze, jelikož od rakouské vlády má v této záležitosti zcela přesné zadání. Popisoval totiž rakouskou motivaci pro zvýšení cla jako snahu zvýšit ceny pro domácí pěstitele cukrové řepy v přepočtu ze zcela nedostatečných 10 Kč v minulé kampani na 17 Kč v aktuální po zrušení vázaného cla, nicméně byl ochoten hovořit o jistých ústupcích ohledně výše zmíněno intervalu. Není bez zajímavosti, že tato argumentace byla zcela v rozporu s dedukcí československé strany. Dále sekční šéf prohlašoval, že očekává požadavky československé strany rovněž zejména formou upuštění od vázání, jak již v předběžném návrhu učinila rakouská strana. Ministerský rada však byl názoru, že rakouské ústupky nemají pro Československo žádný význam, jelikož se stejně jedná o zboží, jež už je nebo brzy bude vázáno v jiné smlou-

vě.⁶ Jistou kuriózní vložkou mnohostranného vyjednávání, do jisté míry vypovídající o komoditní struktuře exportu z východní části státu, byla žádost poslaneckého klubu Ludovej strany, aby se delegáti při jednáních zabývali kromě cukru i „*zelením, zemiakov a iných potravín*“,⁷ které Slovensko vyváželo. Na žádost bylo Friedmanem odpovězeno, že současná vyjednávání se pohybují ve značně omezeném rámci a že ostatně již všem jimi kladeným požadavkům bylo vyhověno v dodatkové úmluvě z 27. listopadu 1924.⁸ V polovině června ministerská rada souhlasila s vysláním početné multirezortní delegace do Vídně.⁹

Důkazem zvětšujícího se rakouského sebevědomí bylo taktéž zavedení nového železničního tarifu s výraznými diferencemi mezi zbožím domácího a zahraničního původu od 1. července 1926 a navazující vypovězení přímého tarifu s Československem, což se setkalo se značným pobouřením u Ústředního svazu československých průmyslníků a ministerstva průmyslu, obchodu a živností (dále také „ministerstvo obchodu“).¹⁰

Třetí dodatková úmluva byla nakonec podepsána 23. června 1926 ve Vídni, pouze týden před vypršením zmocnění daného vládně.¹¹ Důkazem časového presu, ve kterém se československá strana ocitla, byl fakt, že v prozatímní platnost smlouva vešla na základě usnesení vlády se souhlasem prezidenta již 2. července 1926. Dodatková smlouva se dělila na dvě části. V první celně-tarifní části uplatnila rakouská strana odlišnou taktiku od předešlých dodatkových úmluv,¹² a kromě poskytnutí koncesí Československu formou dalších celních slev (například pro pípy z jemných dřev) nabídla naopak ztížení přístupu rakouského vývozu na československý trh prostřednictvím ujednání o souhlasu k uvalení vyšších smluvních sazeb než dosavadních (např. u deštníkových koster) a opětovného zavedení autonomních sazeb (např. u punčoch). Dle důvodové zprávy byla vyvázání rakouskou stranou nabídnuta pro jejich budoucí zhodnocení při jednáních s třetími státy, respektive vzhledem k nové systematizaci připravovaného československého autonomního celního

6 Tamtéž. Zápis o poradě konané v ministerstvu zahraničních věcí dne 20. května 1926.

7 Tamtéž, č. 4. Žádost poslanců Ludovej strany.

8 Tamtéž.

9 Tamtéž, č. 95763. Revize obchodní dohody s Rakouskem – čs. delegace.

10 Tamtéž, č. 95761. Čsl. rak. železniční svaz. Zrušení veškerých řadových a výjimečných tarifů.

11 Zákon č. 215/1925 Sb., jenž novelizoval zákon č. 305/1924 Sb. Viz Tamtéž, Vyhláška, kterou se uvádí v prozatímní platnost třetí dodatková úmluva k obchodní dohodě mezi československou republikou a republikou Rakouskou sjednané v Praze dne 21. května 1921 č. 155/1926 Sb.

12 Viz Tamtéž, Vyhláška, kterou se uvádí v prozatímní platnost dodatková úmluva k obchodní dohodě mezi republikou Československou a republikou Rakouskou, uzavřené v Praze dne 4. května 1921 č. 1/1925 Sb. Tamtéž, Dodatková úmluva druhá k obchodní dohodě mezi Československou republikou a republikou Rakouskou uzavřené v Praze dne 4. května 1921 č. 21/1926 Sb.

sazebníku. Za tyto ústupky bylo Rakousku dovoleno přikročit ke zvýšení cukerních cel s přihlédnutím k zachování intervalu mezi surovinou a rafinádou. I přes to nicméně došlo k jeho mírnému zvýšení z 4,5 na 5,3 zlatých korun. Nadto byly v závěrečném protokolu, shrnujícím druhou část úmluvy, uvedena ustanovení o vázání cel různých druhů cukru a výklady některých termínů z obchodních smluv.¹³ Jistou zajímavostí, dokazující jak vážně byla Edvardem Benešem deklarovaná zásada veřejné diplomacie, zpravidla spojená s odsouzením Rakousko-Uherska, myšlena, je, že ke smlouvě byl rovněž připojen tajný podpisový protokol obsahující zvýhodnění pro vývoz mléka do Vídně formou postavení daně z obratu z dováženého mléka na roveň paušálu vybíraného z prodeje rakouského mléka. O utajení bylo rakouskou stranou žádáno z důvodu obecně uznávané zásady o plné suverenitě a autonomii států v oboru vnitřního finančního zákonodárství.¹⁴

Nicméně komplexnější jednání o revizi první a druhé dodatkové úmluvy měla dle rakouské vlády započít již 20. září 1926. Rakouská strana však byla upozorněna na to, že vyjednaváči jsou vytíženi pokračováním jednání s Maďarskem a finalizací dohody s Německem, jež byla přerušena letními prázdninami. Nicméně pravý důvod dle přeškrtnuté části odpovědi vězel spíše ve faktu, že československá delegace nabyla při jednáních v červnu dojmu, že jednání o revizi budou značně obtížná, obzvláště v „psychologické“¹⁵ rovině, jelikož Rakousko mělo podle československé strany v úmyslu prosazovat slevy československých sazeb bez poskytnutí adekvátních kompenzací československé straně. Proto tedy chtělo ministerstvo zahraničních věcí nejprve uzavřít velké celně-tarifní smlouvy se Švýcarskem a Německem, aby připravilo správnou „náladu“ na vyjednávání s Rakouskem.¹⁶ Usnesení o odložení jednání z technických důvodů, jež bylo rakouské straně předáno v druhé polovině září 1926 verbální notou československým vyslancem Hugem Vavrečkou, vzal Schüller na vědomí, nicméně uvedl, že v prosinci bude zaneprázdněn jednáním s Francouzi. Zároveň se netajil míněním, že tento odklad vyvolá u zainteresovaných kruhů značně nepřijemnou reakci. Sekční šéf dále zopakoval svůj výše zmíněný narativ o vnímání odkladu jednání protekcionistickými kruhy a naznačil, že tento postoj československé strany může vést k dalšímu navýšení celní ochrany. Ve stejnou dobu rovněž zahájení jednání urgoval v Praze vyslanec Marek.¹⁷ Z důvodu neaktivity československé strany byl Vavrečka 27. října 1926 opět z podnětu staronového spolkového kancléře Ignaze Seipela urgován Schüllerem, aby československá strana sdělila datum zahájení jednání. Na to

13 AMZV, IV. sekce, kart. 1010. Důvodová zpráva.

14 Tamtéž, Informace pro pana ministra Dra. Beneše.

15 AMZV, IV. sekce, kart. 1010, č. 138321. Revize obc. dohody s Rakouskem; počátek jednání.

16 Tamtéž.

17 Tamtéž, č. 148648. Revize obc. dohody s Rakouskem; zahájení jednání.

dal 4. listopadu ministerský rada Friedman vědět Vavrečkovi, že v úvahu připadá 8. leden 1927. Československý vyslanec toto sdělení ještě téhož dne telefonicky vyřídil sekčnímu šefovi. Nicméně Schüller na tento návrh termínu odpověděl, že je velmi pozdní a bude muset věc předložit k rozhodnutí spolkovému kancléři. Další den se rakouská ministerská rada usnesla na vypovězení všech dodatkových úmluv k 1. prosinci 1926. Vavrečka byl o této skutečnosti informován druhý den Schüllerem, jenž vyslovil přání uzavřít během třech měsíců, po které budou ještě úmluvy platit, smlouvu novou. Schüllerovo informativní sdělení bylo do několika minut předáno telefonicky do Prahy. Nicméně ještě téhož dne učinil Seipel veřejné prohlášení o výše zmíněném usnesení rakouské vlády. Dle Vavrečky tak učinil v úmyslu vytvořit *fait accompli* a nedat československé straně možnost učinit protinávrh. Vyslanec rovněž upozornil na to, že v podstatě celá rakouská politická reprezentace se netají faktem, že této příležitosti bylo použito, aby Rakousko „ukázalo trochu zuby“. Schüller se měl pro tisk vyjádřit přímo v tom smyslu, že Rakousko muselo konečně ukázat, že s ním nelze nakládat jako s „*quantité négligeable*“.¹⁸ Důvody rakouského kroku byly dle Vavrečky zejména vnitrostátní, dále pak že Rakousko již nepotřebovalo československou pomoc na poli Společnosti národů a v neposlední řadě snaha zavděčit se Německu. Sám sekční šéf dle vyslance doufal, že se výpověď podaří urychlit samotná jednání. Rovněž byl toho názoru, že hrozba bezesmluvního vztahu bude působit na československý průmysl, který by v důsledku nastalé skutečnosti mohl mírnit své požadavky. Podle vyslancových informací se dále otevřeně proti výpovědi smlouvy postavily pouze obchodní kruhy a jisté pochybnosti vyjádřili taktéž zástupci bankovních domů a jednotliví národohospodářští teoretikové.¹⁹ Jistou míru překvapení československé strany dokazuje přípis ministerstva zahraničních věcí z následujícího dne po obdržení výše zmíněné Vavrečkovi zprávy, adresovaný právě československému vyslanectví ve Vídni. Tato zpráva vypovídala o faktu, že československá strana znala rakouské požadavky, kromě položek, u kterých Rakousko žádalo snížení československých sazeb, pouze z tisku a zároveň žádala ambasádu o provedení důkladného šetření, u jakých položek má Rakousko zájem na získání československého souhlasu k zvýšení cel, případně u kterých má zájem na vyvážení a závěrem k zjištění z jakých odvětví rakouské ekonomiky bylo na vládu nejvíce působeno v tom směru, aby přistoupila k vypovězení dodatkových úmluv.²⁰

Jisté nesrovnalosti mezi Vavrečkou a Friedmanem dokazuje přípis ministerského rady ze 17. listopadu 1926, ve kterém ministerský rada rekapituloval nejprve svůj telefonát s vyslancem ze 4. listopadu, v němž na začátku zdůraznil, že je nutné

18 Tamtéž, č. 168965 Obchodní smlouva s Rakouskem. – Rakouská výpověď dodatků.

19 Tamtéž.

20 Tamtéž, č. 170686. Výpověď dodatkových úmluv mezi ČSR a Rakouskem ze strany Rakouska.

dokončit jednání s Maďarskem, k čemuž by mohlo dojít koncem listopadu a nejpozději prvního prosince by mělo začít jednání se Švýcary, jelikož tam hrozila výpověď smlouvy. Trvání těchto jednání Friedman odhadoval do konce roku. Na Rakousko tedy skutečně zbýval až začátek nového roku. Nicméně oproti československému vyslanci ještě zmínil svůj dotaz, zda nehrozí výpověď smlouvy. Stejně jako v předešlých rozpravách i nyní vyslanec zdůraznil, že tomu nevěří. Dále v přípisě pokračoval, že Vavrečku informoval tak, že kdyby přesto hrozilo nějaké nebezpečí vypovězení, že by bylo možné eventuálně začít jednání s Rakouskem již v prosinci společně se spuštěním vzájemných rozhovorů se Švýcary.²¹ Nicméně tuto informaci Vavrečka, dle dalšího přípisu ze stejného dne, Schüllerovi nepředal.²²

Koncem listopadu československé vyslanectví ve Vídni přineslo společně s prvním nástinem rakouských požadavků zprávu o tom, že hlavním zdrojem nátlaku na vládu ve věci urychlení jednání s Československem byly zejména kruhy průmyslu železářského, strojího, textilního, keramického a taktéž zemědělské.²³ Ve stejnou dobu rovněž ministerstvo obchodu společně s rezortem zemědělství sestavilo předběžnou listinu československých požadavků, kterou předalo Ústředně obchodních a živnostenských komor k doplnění.²⁴ Mimoto vyslanec Marek 30. listopadu 1926 oficiálně informoval ministra zahraničí o rakouské výpovědi obchodních smluv v dopise, ve kterém postuloval tezi, že pro rakouskou stranu představovala první dodatková úmluva od začátku pouze provizorium a dále zde zmínil fakt, že přestože Edvard Beneš souhlasil s rakouským návrhem zahájení vyjednávání nové obecné úpravy vzájemného obchodního styku z března 1925, příprava jednání v tomto směru v září 1926 zkrachovala. Závěrem prohlásil, že vzhledem k vysoké nezaměstnanosti a poměrně nízkým cům oproti silnějším ekonomikám sousedů musela rakouská vláda na československé oddalování vzájemného jednání reagovat vypovězením dodatkových smluv. Na druhou stranu vyslanec opět žádal o seznam československých přání a očekával zahájení negociací počátkem ledna 1927.²⁵

Československou recepci rakouského kroku dále doplňuje zpráva vyslance Vavrečky ze začátku prosince 1926, v níž vycházel z rozhovoru mezi jistým nejmenovaným velkopřemyslníkem a finančníkem a Seipelem. V tomto rozhovoru se spolkový kancléř přiznal, že osobně byl proti výpovědi, nicméně tlak průmyslových kruhů byl tak mocný, že rakouská vláda neměla jinou možnost. Nicméně Seipel věřil v jistou výchovnou funkci výpovědi, jelikož rakouské „*interesenty*“ poučí, aby byli méně

21 Tamtéž, č. 171043. Jednání s Rakouskem – určení termínu.

22 Tamtéž, č. 171044. Výpověď čs. – rak. dodatkových úmluv Rakouskem.

23 Tamtéž, č. 178049. Rakousko – Výpověď dodatkových úmluv s ČSR.

24 Tamtéž, kart. 1011, č. 177925. Předběžná listina čsl. přání k obchodní smlouvě s Rakouskem.

25 Tamtéž, č. 178605. Opis rak. výpovědní noty.

radikální, neboť kancléřův názor byl podle Vavrečky ten, že výpověď nikterak neusnadní pozici rakouské delegace při prosazování požadavků Vídně.²⁶

Dosavadní dominantní přístup Československa k Rakousku při vyjednávání do jisté míry ilustruje projev zplnomocněného ministra zahraničních věcí Václava Girsy na výboru poslanecké sněmovny v první polovině prosince, ve kterém prohlásil, že pokud nebude nová smlouva dojednána do 1. března 1927, nastane samozřejmě prodloužení platnosti dosavadního stavu. Toto prohlášení zveřejněné v *Prager Presse* v první polovině prosince 1926, rozporoval Schüller ve zprávě adresované Vavrečkovi, v níž ho informoval o tom, že rakouská vláda nikdy takovou deklaraci nevydala, jelikož samozřejmě neví, jak se jednání budou vyvíjet. Jeho názor byl ten, že pokud by na začátku března 1927 chybělo do úspěšného konce vyjednávání několik dnů, neměly by vyvstat žádné potíže. Naopak delší prodloužení platnosti dodatkových úmluv by dle jeho mínění nebylo možné, jelikož Rakousko může odkládat účinnost celní novely pouze po jistou dobu.²⁷

Naopak rakouské vnímání československé reakce dle zprávy vyslance Vavrečky, založené na důvěrných zprávách od vládních kruhů, bylo takové, že československá strana byla výpovědí opravdu překvapena a svalovala vinu nejvíce na vídeňské vyslanectví, které podcenilo vážnost situace, což samozřejmě vyslanec rozporoval a žádal po ministerstvu vydání dementi. Nicméně připravovaná zpráva ministerstva, hovořící o tom, že pozdní doba zahájení byla pouze záminkou, a kdyby Schüller chtěl, respektive směl, jednat dříve, jistě by to vyslanec naznačil, byla nakonec označena ministerstvem za bezpředmětnou.²⁸

V půli prosince 1926 Československo zaslalo oficiální odpověď na notu rakouského vyslance, v níž zplnomocněný ministr zahraničních věcí vzal na vědomí rozhodnutí rakouské vlády. Jednání československé strany v notě vysvětloval „zdržovací“ argumentací o nutnosti jednat až po schválení celní novely a technickým vytižením ministerstva vzhledem k dalším probíhajícím vyjednáváním. Vypovězení dodatkových úmluv zde zástupce ministra Girsy do jisté míry paradoxně, pokud vezmeme v potaz nekompromisní československý hospodářský nátlak v poválečných letech, hodnotil jako nevlídný akt vzhledem k tomu, že československá strana dle něho vždy kladla nejvyšší důraz na to, aby vzájemné styky byly co „nejpříjemnější.“ Dále zde prohlásil, že pohled, že se jedná z rakouské strany o snahu vyvíjet nátlak, sdílí celá širší československá veřejnost. Ministr si rovněž dovolil rakouskou stranu paternalisticky „poučit“, že pro vyjednávání je nutné ovzduší klidu a vlídnosti, resp. nastolení takové atmosféry, jež nebude zatížena různými tlaky s cílem ovlivnit jednání. Závěrem konstatoval, že vláda vzala na vědomí fakt, že rakouská

26 Tamtéž, č. 184162. Obch. polit. jednání.

27 Tamtéž, č. 186002. Výpověď dodatku k obch. smlouvě rak. českoslov.

28 Tamtéž, č. 188172. Vypovězení čsl. rak. obchodní smlouvy.

strana souhlasí se začátkem jednání na začátku ledna 1927 a konečně k nótě přiložil seznam československých přání.²⁹

Nicméně k prodloužení trvání dodatkových smluv ve formě provizoria po vzájemné dohodě obou vlád prvotně do 15. dubna roku 1927 skutečně došlo, jak dokazuje Vavrečkův přípis adresovaný ministerskému radovi Friedmanovi ze začátku března 1927, ve kterém nicméně informuje o Schüllerově varování, že nedosažení zásadní dohody před tímto datem by již opravdu znamenalo zavedení autonomních rakouských sazeb. Na druhou stranu sekční šéf opět podotkl, že nepatrné prodloužení by bylo možné, pokud by dohoda již byla v zásadě hotová a jednalo by se pouze o detailech. Rovněž vyslanci sdělil, že nelze předpokládat, že by nadcházející parlamentní volby v Rakousku mohly mít vliv na formu jednání o obchodní smlouvě. S tímto konstatováním v závěru zprávy souhlasil i sám Vavrečka, když prohlásil, že celní válka před volbami by mohla vládě dokonce prospět a lze dále předpokládat, že se současná koalice křesťanských sociálů a všenněmců, jež dokonce do voleb kandidovala na společné kandidátce (Einheitsliste), u moci udrží.³⁰ Koncem března vyjádřilo svůj zájem na včasné dojednání revize obchodní smlouvy ministerstvo zemědělství z obavy z dopadu „ohromných“ autonomních rakouských celních sazeb, ale i zavedení vysokých československých autonomních sazeb na rakouské zboží, které bylo zemědělskými kruhy odebíráno.³¹ Zdůvodnění poněkud kuriózní, vezmeme-li v úvahu, že v předešlém roce stejné kruhy prosadily protekcionistická agrární cla.

Koncem března 1927 rovněž rakouské vyslanectví předalo československé vládě nejzazší hranici rakouských požadavků společně s informací, že pokud na jejich základě nebude Československo ochotné uzavřít obchodní dohodu, nastane od 15. dubna bezsmluvní vztah. U zemědělských komodit nebylo v rámci československých cel dosaženo dohody zejména v otázce mléka a okurek, z toho první jmenovaná položka byla zvláště důležitá pro region jižní Moravy a západního Slovenska. U průmyslových výrobků, které tvořily „gros“ československého vývozu do Rakouska, byly neshody ještě větší, když československá strana shledala rakouské požadavky jako nepřijatelné a dle stanoviska ministerstva obchodu podpořeného vótem průmyslových skupin nebylo možné na základě těchto požadavků dosáhnout dohody. Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností naopak doporučovalo postupovat kombinací projevení nejlepší vůle k dokončení jednání a na druhé straně požádat Rakousko u hlavních československých vývozních artiklů o revizi svého stanoviska, na což by poté i československá strana reagovala nabídkou

29 Tamtéž, č. 184924. Výpověď dodatkových úmluv k čs. – rak. obchodní dohodě; čs. odpověď.

30 Tamtéž, č. 37.243. Obchodně-politické jednání s Rakouskem.

31 Tamtéž, č. 446917. Obchodní smlouva s Rakouskem. Clo na průmyslové výrobky určené k účelům zemědělským.

nutím lepších podmínek. Ministerstvo dále nedoporučovalo přijmout rakouský návrh zejména z důvodu možné inspirace ostatních států k využití tohoto postupu vůči Československu, což by přispělo v konečném důsledku k posílení celní ochrany mnoha států ve střední Evropě. Argumentace, jež zní poněkud absurdně od států s jednou z největších celních ochrany v Evropě, která navíc nemohla být zdůvodněna teorií infantního průmyslu jako u méně vyspělých států podunajského regionu. Vláda tedy vyslanci Markovi začátkem dubna 1927 předala stanovisko, že je připravena jednat, nicméně že současnou nabídku považuje zejména v oblasti průmyslových výrobků za zcela nevyhovující, a to obzvláště v případě nejvýznamnějšího československého exportního zboží do Rakouska – textilu.³² Toto usnesení se stalo za plného vědomí vlády, že se jedná o odmítnutí poslední rakouské nabídky a zřejmě povede k vypovězení dodatkových úmluv.³³ Přesto Vídeň zaslala do Prahy novou propozici, která ale byla rovněž československou vládou 7. dubna zamítnuta jako pro Československo nepříznivá a naopak bylo rozhodnuto, aby se pokračovalo ve výše zmíněné koncepci navržené ministerstvem obchodu.³⁴ Rakousko se následně začátkem dubna rozhodlo ukončit provizorium a informovalo československou vládu, že k 22. dubnu nastupuje bezesmluvní vztah v celně-tarifní oblasti, nicméně obchodní dohoda ze 4. května 1921 samozřejmě stále zůstávala v platnosti společně s principem doložky nejvyšších výhod. V reakci na tento akt ministerstvo zahraničních věcí 10. dubna připravilo návrh výpovědi dodatkových úmluv, jenž byl za tři dny schválen vládou a 15. dubna byla výpověď formou vyhlášky zveřejněna ve Sbírce zákonů a nařízení státu československého. Ve vyhlášce je nicméně mylně uvedeno jako datum rakouské výpovědi dodatkových smluv 22. duben, přestože k tomuto aktu došlo již 1. prosince roku 1926.³⁵

Mimořádnou délkou vyjednávání o nové smlouvě, která se táhla po celou první půlku roku 1927, lze do jisté míry vysvětlit nejprve spekulováním Prahy o dopadu výsledku rakouských voleb v dubnu na budoucí podobu vládního kabinetu. Jelikož tyto volby skončily nepřesvědčivým vítězstvím Einheitsliste, což i přes fakt, že si podržela majoritu v parlamentu, vedlo k zostření bojů o moc mezi křesťanskými sociály a sociálními demokraty, které nicméně vygradovaly až po dokončení vyjednávání v požár vídeňského justičního paláce, kalkulovala dále část československých obchodně-politických kruhů, například ministerský rada ministerstva průmyslu, obchodu a živností Dr. Deyl, s pádem spolkového kancléře Seipela a vytvoření

32 Tamtéž, Informace pro pana ministra ministerskou radu.

33 Tamtéž, č. 46284. Čs. – rak. obch. politické jednání; směrnice pro pokračování.

34 Tamtéž, č. 500073. Obchodně – politické jednání s Rakouskem.

35 Tamtéž, č. 50073. Celně tarifní úmluvy mezi RČS a Rakouskem; výpověď jejich Rakouskem.; Sb. z. a n., Vyhláška o výpovědi dodatkových úmluv k československo-rakouské obchodní dohodě ze dne 4. května 1921 č. 39/1927 Sb.

velké koalice. Nicméně i přesto se na československé straně ozývaly pragmaticky smýšlející hlasy reprezentované například vyslancem Vavrečkou, hlásající, že je pro dlouhodobě udržitelné uspořádání obchodně-politických poměrů mezi oběma státy nutné smířit se s faktem, že rakouský trh nebude již mít pro Československo takový význam jako bezprostředně po převratu v roce 1918, a proto koncedovat Rakouskem požadované zvýšení sazeb, a naopak se zaměřit na vzájemnou kooperaci místo konkurence na cizích trzích, a to zejména na Balkáně.³⁶ Navzdory těmto realistickým hlasům ještě koncem června informoval Friedman Beneše, že se jednání dostala „na mrtvý bod“,³⁷ jelikož dle konstatování rakouské delegace, byly v hlavních položkách československého exportu, a to: mléku, pivu, textilu, sklu, železných rourách a dalších, vyčerpány limity a další celní ústupky nemohly být poskytnuty. Rakouská delegace nebyla rovněž spokojena s československou nabídkou a žádala koncese pro své vývozní produkty, za což nabízela snížení cel pro další československé položky jako například nakládané okurky, šunku, koupací vany a další. V druhé části zprávy ministerský rada ministrowi sděloval, že vzhledem k intenzitě protekcionistických nálad v Rakousku nelze počítat s faktem, že by případné další oddalování smlouvy mohlo přinést lepší rakouskou nabídku, a je tedy nutné se připravit na fakt, že nová smlouva bude oproti předchozím dodatkovým úmluvám znamenat značné zhoršení zejména v oborech bavlněného textilu a pro některé druhy kovodělných výrobků. Závěrem Friedman zpravil ministra o faktu, že je vzhledem k nastávajícím letním prázdninám rakouská delegace k dispozici pouze do 9 až 10. července a žádal instrukce, zda smlouvu za stávajících podmínek dojednat.³⁸

Výše popsaná taktika časové tísně Rakousku opět přinesla ovoce a na jednáních 10. července 1927 se skutečně podařilo dokončit jednání o nové obchodní smlouvě vycházející vstříc rakouským požadavkům. Dodatková úmluva byla podepsána 21. července 1927 a vešla v prozatímní platnost k 10. srpnu 1927 dle novely předchozích zmocňovacích zákonů, připojené k novému celnímu sazebníku z konce června 1926, která neurčovala časový interval, ale konstatovala účinnost zmocnění od 1. července 1926 do nabytí účinnosti nového celního sazebníku.³⁹ Společně s dodatkovou úmluvou vstoupil v platnost rovněž modifikovaný dodatkový protokol o provádění dovozních a vývozních zákazů, jenž mimo jiné zjednodušil povolovací

36 AMZV, IV. sekce, kart. 1015, č. 63767. Zpráva pro odb. radu Jul. Friedmana.

37 Tamtéž, Informace pro p. ministra pro dnešní ministerskou radu.

38 Tamtéž.

39 Tamtéž, kart. 1011, č. 96944. Obchodní smlouva s Rakouskem.; Sb. z. a n., Vyhláška, kterou se uvádí v prozatímní platnost dodatková úmluva ze dne 21. července 1927 k obchodní dohodě mezi Československou republikou a republikou Rakouskou, sjednané v Praze dne 4. května 1921 č. 121/1927 Sb.; Sb. z. a n., Zákon, jímž se částečně mění zákon o celním sazebníku pro československé celní území a celní sazebník a vydávají ustanovení o úpravě obchodních styků s cizinou č. 109/1926 Sb.

řízení v bilaterálním obchodním styku.⁴⁰ Ve zprávě pro parlamentní výbor Národního shromáždění nejprve ministerstvo zahraničí vypočítávalo komoditní strukturu a velikost československého exportu do Rakouska na příkladu let 1923–1924. Československý vývoz v průměru výše zmíněných let dosahoval 2 902 mil. Kč. Největší podíl představovala prvovýroba, jež jako celek tvořila 31 % exportu, dále následovaná 28 % podílem textilního zboží, poté až s velkým odstupem 2 % skla a 1,2 % hliněného zboží. Rakouský export na druhé straně ve výše zmíněném průměru nabýval hodnoty 1 125 mil. Kč. Největší položku tvořily výrobky průmyslu kovodělného a automobilového, které představovaly asi 4,5 % rakouského vývozu. Zpráva na těchto fundamentech dále reprodukovala celý narativ ochránářských kruhů v Rakousku o vysokém rakouském pasivu způsobeném nízkou celní ochranou, jež vedl k přijetí první a druhé celní novely v průběhu roku 1926. Zpráva v neposlední řadě konstatovala, že nové dohody bylo dosaženo za cenu zvýšení bazické úrovně rakouských sazeb, s čímž nicméně československá vláda souhlasila v rámci tradiční československé politiky „*hospodářského sblížení s cizinou*.“ Dále referát pokračoval výčtem hlavních položek, u kterých došlo k zachování snížení či zvýšení vzhledem k předchozímu stavu. Největší zvýšení rakouských celních sazeb proběhlo v případě zemědělských výrobků u zelí a naložených okurek a v případě průmyslových zejména u některého textilního, skleněného a hliněného zboží. Toto zvýšení bylo koncedováno jistými ústupky například u léčivého trenčiansko-teplického bahna nebo jistých výrobků ze skla, nicméně výše československých smluvních cel zůstala úmluvou na stejné úrovni nebo u některých položek jako například klobouky a piana byla ještě snížena.⁴¹ Jistě není bez zajímavosti, že v důvodové zprávě pro Národní shromáždění vláda navíc zdůraznila svůj zájem na co největším prohloubení hospodářských styků mezi Československem a Rakouskem.⁴²

V této souvislosti stojí za zmínku, jak o smlouvě referoval dobový československý tisk. Článek „*Hospodářský smír s Rakouskem*“ od Dr. Mareše otištěný v *Národních listech* den po podpisu nové úmluvy potvrzoval překvapení, které výpověď úmluv u československých hospodářských kruhů vyvolala a označil rakouský postup za nešetrný a neodůvodněný. Dále dle Mareše sledovalo Rakousko svými kroky pevně vytyčený cíl – dosažení ekonomické autarkie. Zvýšení celních sazeb tedy vysvětloval snahou zaštitit nová průmyslová odvětví a narušit dosud doznívající komplementární skladbu průmyslu obou zemí. V druhé části článku

40 AMZV, IV. sekce, kart. 1015. Dodatkový protokol o provádění dovozních a vývozních zákazů.

41 AMZV, IV. sekce, kart. 1011, č. 141726. Dodatková úmluva mezi ČSR a Rakouskem z 21.7.1927; informace pro [nečitelné] výbor sněmovny N. S.

42 Tamtéž, Vládní návrh, kterým se předkládá ke schválení Národnímu shromáždění dodatková úmluva ze dne 21.července 1927 k obchodní dohodě mezi Československou republikou a republikou Rakouskou.

jeho autor Rakousko upozornil, že snahy chránit domácí trh se neslučují s funkcí obchodního zprostředkovatele obchodu sukcesivních států a zároveň konstatoval, že celními novelami tak vlastně prokazuje Praze v dlouhodobém horizontu službu. Závěrem Mareš přičítel veškeré zásluhy na uzavření smlouvy československé straně, a to zejména ministerskému radovi Friedmanovi. V neposlední řadě zpráva chválila Československo, že jako jeden z prvních států naplnilo usnesení ženevské hospodářské konference z roku 1927 a v duchu jistého československého mesianistického komplexu a morální nadřazenosti glorifikovala morální význam smlouvy jako „oběti“ Československa pro konsolidaci středoevropských a vůbec mezinárodních hospodářských styků.⁴³

Dodatková úmluva nabyla mezinárodní platnosti rok od jejího podpisu, a to dne 11. června 1928.⁴⁴ Vyjednávání o nové obchodní dohodě mezi oběma státy i přes jistou změnu postoje československých hospodářských kruhů reflektovanou například projevem Jaroslava Preisse jako jednoho z největších dřívějších zastánců hospodářského nacionalismu k prvnímu decennii československého státu v roce 1928, ve kterém zmínil ideu „větších celních celků“,⁴⁵ kromě tajného jednání z konce března roku 1928 o vylívání automobilů z Rakouska a následně aféry ohledně jeho zveřejnění na začátku dubna 1928 v *Neue Freie Presse* a *Bohemii*,⁴⁶ mezi oběma státy do konce sledovaného období dle výzkumu autora již nezapočala, zbytek konjunktury dvacátých let a možného pozitivního vývoje byl tedy oběma státy promeškán a dezintegrační proces ekonomik tak pokračoval. Obchodně-politické vztahy tedy v druhé polovině dvacátých let nesledovaly převážně obchodní hlediska, ale naopak byly formovány zejména politicky motivovanými reagrarizačními tendencemi a protekcionistickým trendem podpory rozvoje nových domácích odvětví namísto předchozí komplementární struktury průmyslu habsburské monarchie.

Pro sledované období je symptomatické, že Rakousko dosahovalo vždy svých požadavků nikoliv formou dialogu, o který trvale usilovalo, ale naopak přijetím vyšších autonomních celních sazeb a následným uvržením československé strany do časového presu, ve kterém československá diplomacie uzavírala obchodní dohody na poslední chvíli, jež pak Praha uváděla v prozatímní platnost

43 Mareš, V.: Hospodářský smír s Rakouskem. In: Národní listy, 22. 7. 1927, s. 1.

44 Sb. z. a n., Vyhláška o dodatkové úmluvě mezi republikou Československou a republikou Rakouskou ze dne 21. července 1927 k obchodní dohodě mezi republikou Československou a republikou Rakouskou, sjednané dne 4. května 1921 č. 88/1928 Sb.

45 Preiss, Jaroslav: O vývoji a úkolech československého průmyslu. 1928, s. 21.

46 AMZV, IV. sekce, kart. 1015. Vylívání automobilů ve styku mezi ČSR a Rakouskem. Zpráva ÚTK; Österreichisch-czechechoslowakisches Abkommen über die Verzollung von Automobilen. In: Neue freie Presse. 31. 3. 1928, s. 7.

dle zvláštního zmocňovacího zákona a jeho novel. Celkově oddalovací taktiku československé obchodní diplomacie s cílem udržet si pozice, jež Rakousko vyklidilo ponecháním v platnosti rakousko-uherského celního sazebníku, pouze navýšeného o součinitele, do roku 1924 a posléze první dodatkovou úmluvou z konce stejného roku, dokazuje fakt, že navzdory Benešovu souhlasu se zahájením nových jednání o obecné úpravě vzájemného obchodního styku z března 1925 k nim do začátku roku 1927 nedošlo a i poté jednání zabrala celou první půlku tohoto roku, jelikož Praha byla v druhé a třetí dodatkové úmluvě ochotna jednat pouze o dílčích záležitostech a následně vyčkávala na jí příznivý výsledek rakouských voleb. Je tedy s podivem, že v odpovědi přednosta politické sekce ministerstva zahraničí a zástupce ministra zahraničí Václava Girsy na oficiální nótu vyslance Ferdinanda Marka o vypovězení obchodní smlouvy si zástupce ministra neodpustil paternalisticky poučit Rakousko o nutnosti vlídné a klidné atmosféry nezatížené jakoukoliv formou nátlaku pro vyjednání nové obchodní smlouvy.

Závěrem si nelze nepovšimnout tendence k jisté rozpolcenosti československé obchodní politiky po celé sledované období v tom, jestli preferovat zájmy průmyslu nebo zemědělství, jelikož přes spíše průmyslový, než zemědělský charakter ekonomiky vlivné zemědělské kruhy často preferovaly rychlou dohodu s Rakouskem, resp. orientaci na Rakousko a Německo celkově jako alternativu oproti vývozu průmyslového zboží financovaného z importu přebytků agrárních produktů malodohodových spojenců. Skutečnost, kterou zdůraznily již zmíněná agrární cla z roku 1926. Tato dichotomie obchodně-politických vztahů Československa se projevovala i v celkovém obchodně-politickém směřování Prahy, jež v zahraničních vztazích volila orientaci na Francii a Malou dohodu nicméně hospodářsky nejvíce spolupracovala s Rakouskem a později Německem.

Navzdory tomuto intenzivnímu hospodářskému provázání všechny pokusy o hospodářské sblížení probíhaly z důvodu Benešových obav z obnovy dominantního postavení Vídně a Seipelova postoje nic bez Německa na půdorysu bilaterálních obchodních smluv, a nikoliv hlubší hospodářské nebo politické integrace. Místo větší vzájemné spolupráce se tak Československo nakonec smířilo se snížením významu rakouského trhu pro svůj zahraniční obchod.

The Path from Supplementary Conventions to the Contractless State and Averting the Tariff War: The Escalation and Normalisation of Trade and Political Relations between Czechoslovakia and Austria (1926–1929)

Based on archival sources, the study elucidates the development of trade and political relations between Czechoslovakia and Austria during the second half of the 1920s. In the contest of the stabilisation of Austrian economy and its international establishment in the Versailles System, the study traces the emancipation of Austrian trade policy especially in the customs area, manifested by the growing pressure from Vienna to equalize bilateral trade and political relations. The article answers the question whether Austria achieved its requirements through a desired dialogue or through a tariff war that could be elicited by the adoption of higher autonomous customs tariffs, or forcing a time limit on the Czechoslovak side under the threat of the contractless relationship in the customs tariff sphere. In this respect, the author further highlights that Czechoslovak diplomacy responded to this qualitative shift in mutual trade and political relations by postponement tactics and in spite of the consent of Edvard Beneš to begin new negotiations on the general modulation of the mutual trade relations in March 1925, that did not take place until early 1927 after the termination of the supplementary conventions by Austria. It is worth noticing that Austria retained the customs tariff provisional measure even after the conventions in question were terminated in April 1927. Nonetheless, even the new negotiations did not lead to an agreement that would facilitate better economic cooperation and the new supplementary agreement of June 1927 weakened the Czechoslovak position on the Austrian market. The study concludes with the paternalist discourse of Prague during negotiations with Vienna and a certain dissonance primarily in the activities of the agrarian elites which advocated prohibitive agrarian tariffs despite their concern about the high Austrian autonomous customs tariffs.